

BARCELONA: TRES DIES SAGNANTS DE 1938

Entre el 16 i el 18 de març de 1938, la ciutat de Barcelona va patir els pitjors bombardejos de la seva història. El Cos de Bombers va quedar més que col·lapsat.

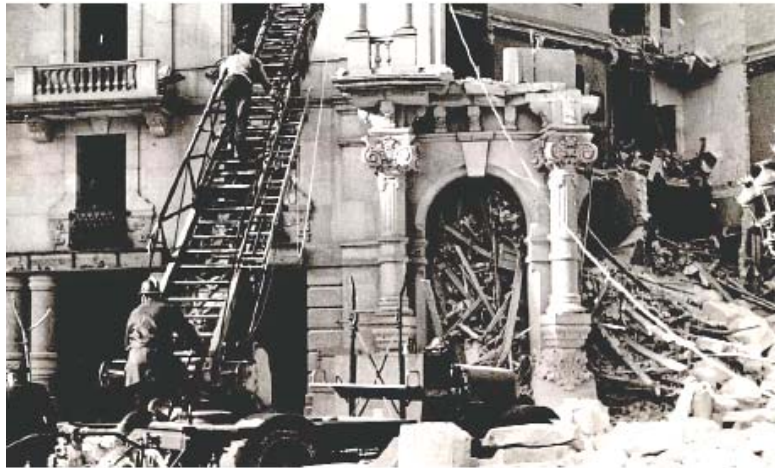
❖ Marc Ferrer i Murillo

La ciutat de Barcelona va patir els dies 16, 17 i 18 de març de 1938 una onada de 12 incursions aèries, sent els bombardejos més importants de la Guerra Civil al ser atacada tota la ciutat i també els més sagnants i destructors. Amb aquests bombardejos, els feixistes inauguraven un capítol fonamental del camí cap a l'anomenada "guerra total". El nou mètode era no concentrar els bombardejos, sinó diversificar en el temps i l'espai, i així s'augmenta la sensació de pànic i indefensió. Avui en dia encara és difícil saber el nombre de víctimes totals, però pel cap baix, entre les xifres oficials de l'època i estudis posteriors, gairebé 1.000 persones van morir i un miler més van resultar ferides en aquells tràgics dies, en uns atacs produïts de manera sistemàtica per l'aviació italiana, de dia i de nit, on el sistema d'avisos quedà totalment fora de control, ja que els barcelonins no sabien si les alarmes indicaven l'inici o la fi del bombardeig. El primer atac va començar el dia 16 a les deu del vespre, el segon, només dues

hores després. El darrer, el que feia dotzè va ser el 18 de març a les tres de la tarda. Aquell dia els atacs es van produir cada tres hores, en una ciutat on només regnava el terror.

Durant les 41 hores que van durar els bombardejos van morir el 15% de les víctimes totals catalanes per aquests atacs durant la Guerra Civil i el 25 % de les víctimes per aquest tipus d'acció a la ciutat. 119 edificis van ser totalment o parcialment destruïts. Les repercussions internacionals foren molt greus i fins i tot el Vaticà va condemnar les agressions. En l'atac de la matinada del dia 17, també van ser bombardejats El Prat i l'Hospitalet de Llobregat, on una bomba va caure sobre uns cables d'alta tensió i Barcelona va quedar

Gairebé 1.000 persones van morir i un miler més van resultar ferides en aquells tràgics dies

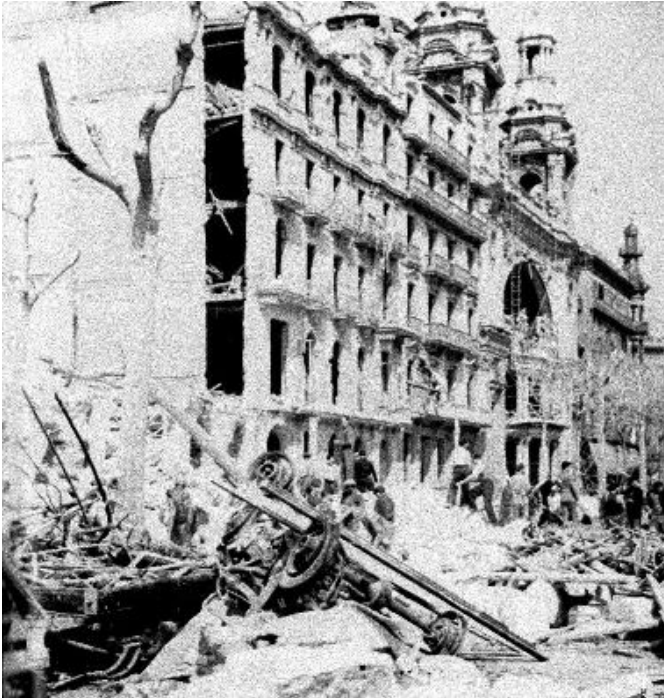
Els bombers a la Gran Via de les Corts Catalanes el 17 de març de 1938

completament a les fosques. D'aquells bombardeigs, una de les escenes més terribles va ser la d'un incendi que es va declarar al migdia del dia 17 quan una bomba va impactar sobre un camió militar carregat d'explosius a la cruïlla de la Gran Via de les Corts catalanes amb el carrer de Balmaes. El camió, els seus 23 ocupants i un nombre indeterminat de vianants es van volatilitzar a l'instant. L'efecte de la bomba es va multiplicar en caure sobre el

camió, arrasant tot el que va poder. La deflagració va ser enorme i va crear una columna de fum d'uns 250 metres d'alçada. A més van començar a cremar una sèrie de cases i

Bombardeig de Barcelona el 17 de març de 1938, a les 07:40

Efectes de l'explosió d'una bomba sobre un camió d'explosius a la Gran Via de les Corts Catalanes amb carrer Balmes el 17 de març de 1938

vehicles. La Gran Via va quedar devastada en una àrea compresa entre el carrer Balmes i la Rambla de Catalunya. La majoria d'edificis d'aquesta zona es van ensorrar causant nombrosos víctimes. Dues hores després de l'explosió, els bombers de Barcelona que encara treballaven en les tasques d'extinció i salvament van haver de demanar l'ajut de dotacions arribades des de l'Hospitalet. Durant aquests tres dies els equips de salvament i els bombers van quedar desbordats, malgrat l'ajuda de molts voluntaris. Per agreujar la situació d'aquells dies, una de les bombes va afectar el parc de Bombers de Sant Andreu a primeres hores del dia 18. Els bombers de Barcelona van efectuar aquells tres dies un total de 69 sortides amb un total de 287 bombers en servei, encara que les conseqüències d'aquests terribles bombardejos van prolongar les actuacions dels bombers fins setmanes després, per realitzar tasques de desenrunament o fins i tot d'enderrocament de les restes dels edificis per perill de caure, on va arribar un moment en que pràcticament no hi havia mitjans ni per il·luminar i poder continuar les tasques per les nits, ni per retirar la runa que s'acumulava per voreres i carrers tot suposant un obstacle i perill per a la circulació de vehicles i vianants. En algunes memòries es recull la situació viscuda a Barcelona, per alguns soldats que havien tornat

---

¡Qué espíritu de sacrificio el de estos abnegados bomberos, trabajando incesantemente, acudiendo a múltiples lugares a la vez!

---

del front i que ara descansaven a la capital catalana. Aquells dies van ser pitjor que ser a les trinxeres.

Dies més tard, el 26, la Vanguardia, fent un balanç d'aquells bombardejos destacava: "*¿Y los bomberos? Merece un comentario aparte el trabajo ímprobo que realiza este cuerpo ejemplar, con el material insuficiente, como sería insuficiente el de cualquier ciudad del mundo que se hallara en nuestras trágicas circunstancias, ¡Qué espíritu de sacrificio el de estos abnegados bomberos, trabajando incesantemente, acudiendo a múltiples lugares a la vez! Para dar una idea, aunque sólo sea aproximada, de este trabajo abnegado, baste decir que durante los bombardeos estuvieron actuando 48 horas sin reposo*".

Els bombers són incapaços de donar l'abast a l'allau de demandes de socors durant aquells dies. Arriben al lloc, sovint sortejant runes i sots i les bombes que encara cauen, auxiliem i rescaten ferits, treuen cadàvers, apuntalen sostres i parets, apaguen les flames, i encara no han finalitzat el servei, que reben una nova

alarma i s'han de desplaçar cap a una altra situació igual o pitjor de desesperada i urgent. També cal tenir present que fora de servei, els bombers eren ciutadans normals i corrents, exposats, amb les seves famílies al terror de les bombes, tenint l'angoixa i la por com a companyes sempre presents en tots els mesos de guerra, per tant, és difícil poder descansar

fàcilment i oblidar-se de la guerra.

Durant aquells dies, els bombers barcelonins tenien una manca important de personal experimentat, ja que molts dels seus membres son al front, com a voluntaris o cridats per la seva lleva. Una altra tasca sovint no reconeguda dels bombers i dels serveis de rescat després d'un bombardeig va ser la localització i troballa d'objectes que es trobaven entre les runes, que s'havien de dipositar als jutjats per retornar a les víctimes o als seus familiars o coneguts. Els bombers van rebre moltes notificacions d'agraïment per haver trobat, recuperat i retornat objectes i documents. Cal reconèixer, doncs, la gran tasca i sacrifici dels bombers barcelonins durant la Guerra Civil.

* Marc Ferrer i Murillo és historiador, bomber voluntari, co-autor del llibre "Història dels Bombers de Terrassa" i del llibre "Bombers de Catalunya: història i present".